

Omringd door zorg, toch niet veilig

Bruno Vanobbergen, 3 mei 2013 verschenen in De Standaard.

De Standaard plaatste dit weekend (seksueel) misbruik en geweld in katholieke instellingen tussen de jaren vijftig en zeventig opnieuw op de maatschappelijke en dus ook op de politieke agenda. Dat is meer dan terecht. Het aanvoelen is dat de verschillende betrokken overheden nog onvoldoende verantwoording aflegden tegenover de vele signalen die we de voorbije jaren rond geweld en misbruik in instellingen ontvingen. Peter Adriaenssens bevestigt dit aanvoelen. Hij vraagt naar Nederlands voorbeeld ook een grondig Vlaams onderzoek. Zowel Minister Vandeurzen als Mieke Van Hecke treden hem daarin bij. Deze eensgezindheid is positief en leidt hopelijk eindelijk tot een volwaardig onderzoek. Een aantal belangrijke voorwaarden moeten dan wel vervuld zijn.

Ten eerste is het belangrijk om niet enkel te focussen op vormen van geweld en misbruik in katholieke instellingen. Alle organiserende instanties van jeugdzorg in Vlaanderen moeten deel van het onderzoek uitmaken. In de discussies van de voorbije dagen verwijst men regelmatig naar de commissie Deetman als inspirerend voorbeeld. Vergeet men daarbij niet dat eind vorig jaar ook de commissie Samson in Nederland haar bijzonder lijvig onderzoeksrapport publiceerde? Deze commissie boog zich gedurende twee jaar over seksueel misbruik van door de overheid uit huis geplaatste minderjarigen en dit van 1945 tot 2010.

Ten tweede is het essentieel om het doel van het onderzoek goed af te bakenen. Als kinderrechtencommissaris hoop ik dat het ruimer gaat dan inzicht verwerven in de "duistere periode" van de jaren vijftig tot zeventig. Toen waren we blind, zo luidt het. Maar zijn we niet nog steeds een beetje blind? En is het nog altijd niet zo dat signalen van kinderen pas ernstig genomen worden eenmaal ze volwassen zijn? Alle bestaande cijfermateriaal rond geweld en misbruik toont aan dat geweld nog niet tot het verleden behoort. Er is geen degelijk onderzoek, er zijn geen indicaties dat er vandaag minder of meer misbruik en geweld in instellingen is dan pakweg vijftig jaar geleden. De onderzoekers in het rapport van de commissie Samson waren duidelijk: "het risico van

seksueel misbruik is inherent aan de residentiële jeugdzorg”. Voor alle duidelijkheid: het gaat hier in de helft van de situaties om misbruik onder leeftijdsgenoten.

Ten derde moeten we er ons voor hoeden om a-historisch te werk te gaan. De jeugdzorg werkt vandaag binnen een andere context dan zestig jaar geleden. Zoals Mieke Van Hecke in haar reactie aangeeft, een tijd waarin het Kinderrechtenverdrag nog niet als kader voor de jeugdzorg fungeerde. Vandaag is er een decreet dat de rechtspositie van minderjarigen in de jeugdhulp regelt. En vandaag is er ook de zorginspectie die vanuit dat decreet alle instellingen visiteert. Willen we het onderzoek naar de geschiedenis van seksueel misbruik in instellingen ernstig nemen, dan zal dit tijd vragen. Want er is best aandacht voor volgende vragen: (1) wat is de grootteorde van de signalen van seksueel misbruik van minderjarigen die de afgelopen decennia in instellingen verbleven, (2) in welke mate waren de verantwoordelijke overheden met deze signalen bekend en (3) wat was de reactie van deze overheden op deze signalen.

Onderzoek naar misbruik van kinderen in instellingen is bij ons schaars. Daar was lange tijd maatschappelijk ook geen behoefte aan. Seksueel misbruik laat zich ook niet makkelijk onderzoeken. Want veel kinderen praten er uit zichzelf niet over en de signalen die ze uitsturen worden vaak niet ernstig genomen. Op dit ogenblik ontbreekt ook een centrale of systematische registratie van meldingen. Als uitgangspunt voor het onderzoek biedt het rapport van de commissie Samson een goede kapstok. Met een duidelijke verwijzing naar het Internationale Kinderrechtenverdrag verdedigt de commissie het belang van een kindperspectief. Het ging de commissie niet over “de naleving van wetten en protocollen, maar om een individuerichte benadering waarin behoeften, rechten en belangen van het kind richtinggevend zijn voor onder meer professioneel gedrag, methodieken, klachtenprocedures, sancties, ondersteuning en hulp”.

Tot slot is de impact van dit soort onderzoek niet te onderschatten. Tijdens de werkzaamheden van de commissie Samson kwamen er bij een speciaal opgericht meldpunt meer dan 800 meldingen binnen. De meeste meldingen kwamen van slachtoffers. Het meldpunt heeft al deze personen gehoord en waar nodig individueel begeleid. We mogen ons ook in Vlaanderen aan een bijkomende groep meldingen verwachten. Los van het eigenlijke onderzoek, zal het bijgevolg belangrijk zijn om al deze mensen degelijk op te vangen en hen toe te leiden naar gespecialiseerde hulp. Het is aangewezen om onmiddellijk het in maart 2012 door Minister Vandeurzen opgerichte Meldpunt Geweld, Misbruik en Kinder mishandeling mee in de schijnwerpers te zetten.

“Omringd door zorg, toch niet veilig” zo luidt de titel van het onderzoeksrapport van de commissie Samson. Het illustreert het spanningsveld waarin seksueel misbruik in instellingen plaatsvindt. Een degelijk uitgebouwd onderzoek moet ons toelaten dit spanningsveld beter te begrijpen en beter te handelen. Want de kwetsuren die misbruik nalaten zijn onuitwisbaar.

